

LITERATORUL

Apare Duminica

— Duminică, 17 Februarie 1880 —

Abonamentul: pe trei luni 4 lei, pe șase luni 8 lei.— Anunciurile: pe pagina 15 și 16 linia 30 b
Serisurile nefrancate se refușă. Administrația Str. Stirbey-Vodă No. 9.

SUMARUL: Hinov, O lacrimă în apus de seară, Tipuri dispărute: IV Isprăvnicelul, Curs de analiza critică de A. A. Maccodonski. — Cronică, Aquarele: III Contrast, Sgârcitul, comedie chineză Revista teatrală de Bonifaciu Florescu.

HINOV ¹⁾

BCU Central University Library Cluj

fătămături de urne, — ori unde, —
lespezi de marmoră mare,
pictri funerari
subt care zac atâți legionari,
eată Hinovul; — In el s'ascunde
potopul de secolii trecuți!

*

1) Ast-fel se numește un loc în Dobrogea lângă satul Cochirleni. Câmpul este acoperit de temelii ruinate și care abia se mai văd în fața pământului; Dealurile și văile sunt presărate cu lespezi de piatră și chiar cu colosale blocuri de marmoră, mai ales spre marginea Dunării, sub maluri; de asemenea se poate forma o întreagă colecție de vase și mai ales de urne Romane sfărâmate. Satul Cochirleni este situat alături cu valul lui Traian care este într-o stare de conservare admirabilă și ar fi fost chiar intact dacă locuitorilor din Cochirleni nu li s'ar fi învoit să-și zidească casele din pietrele acestui monument al gloriei Imperiului Roman. Tot la Cochirleni se află începutul unui subteran a cărui intrare e sub malul Dunării. Legenda populară spune că duce până la marea neagră avându-și ieșirea la Kiustenge. În tot cazul ar fi bine ca aceste locuri să se exploreze. Când plouă, ciobanii găsesc o mulțime de monede vechi căci prin surparea pământului, ies la iveală. Am format o mică colecție în care se află și o monedă de aramă de la Tarquiniu cel superb. O alta din timpul Domnului Romăniei Mireea cel bătrân cu Maica-Preceasta cu Isus în brațe, pe o față, iar pe alta cu o cruce latină, în unghiurile căreia se află gravată, în unghiul de sus silaba *Mir* și în cel de jos terminațiunea *Cea* etc.

Călcând această țărână mută
 vęd ce nu vedeți voi :
 Umbrele acelor eroi
 ai căror urmași suntem noi ; —
 Și stând în valea tăcută,
 de ritmu său de cadență
 său de-orî-ce reguli imi rid :
 Ritmul meu e zgomotul
 ce'l fac cu zalele lor !

*

Eată'î. — D'oțel le e coiful ; — lat
 era Romanul în spete ; — ondulat
 avea părul ; — puternic brațul !

*

Roma vechiă întreagă
 trece pe dinaintea mea :
 Salutare eternă stea !
 Salutare regină a lumii
 p'aceste țărături pribege !...
 Tăceți O ! versuri deșerte,
 tăceți O ! coarde inerte !
 Poete, — și tu, — la pământ !...
 Pământul acesta e sfânt !
Alexandru A. Macedonski.

Cernavoda, 1879 Martie 3.

CRONICA

Sciți pentru ce un om 'și consacră în România trei-zece de ani
 din viața sa a forma tinerimea, a o învăța, a-i întipări în inimă
 simțimintele cele nobile și amorul de țară ? Pentru ca s'ajungă la
 bătrânețe să moară de foame cu 175 de franci pe lună. Roșata
 mi se urcă în frunte gândind că țera mea se poate arăta atât de
 nerecunoscătoare.

Nu, să o vęd și nu o voi crede încă.

Aurelian, Damé, Laurian, Theodorescu, toți ce țineți o pană,
 toți care sunteți profesori, înălțați vocea, cereți toți să dea Camera
 un supliment de pensiune lui Benescu. Benescu putea să aștepte

să i se termine timpul pentru pensiunea completă. Dar a fost conștiințios, și văzând că nu-și putea îndeplini datoria în conștiință, a făcut interesului școlarilor acest ultim sacrificiu de a se retrage înainte de timp. Si pentru că și-a împlinit datoria, el să fie pedepsit! Pentru Dumnezeu, dar dacă reținerile asupra lefii lui în timp de 30 de ani, nu i s'ar fi reținut, și i s'ar fi dat spre a le putea economisi, el n'ar avea trebuință de a cere azi spre a avea cu ce se hrăni el și familia.

Camera a votat, ni se zice, 500 de franci d-lui Dimitriade. Aplaudăm cu ambele mâini, dar dacă sacrificiile ce a făcut Dimitriadi pentru theatru merită o recompensă, profesorul care și-a cheltuit viața în nobila dar ingrata carieră de a forma tinerimea nu merită și el cel puțin să nu moară de foame? Incredătorii în inima recunoscătoare a d-lor deputați, așteptăm cu liniște actul de dreptate ce reclamăm.

B. Florescu.

O LACRIMA 'N APUS DE SOARE

È palid cerul, cenușiu,
Cum e 'n apus de soare,
Și i-a născut, amorul viu,
O lacrimă-arzătoare;

Pc gene'i tremură ușor:
Mărgăritar de rouă
Ce vezî p'un crin mirositor
Când bura seriî 'l plouă!

Ah! s'o fixezi într'un inel
De ce nu mi-e dat miă,
Ca să mă 'ngrop apoiu cu el,
Cu ea pentru veciă!

1878 Oct. 20 Buc.

Al. A. Macedonski

AQUARELE

CONTRAST¹⁾

III

Natura în acea zi strălucea plină de grația primăverii născându-se. Aerul era îmbălsămat de mirosurile florilor pe jumătate deschise. Pe marginea cuiburilor lor, ascunse în frunziș, păsările cântau. Toată firea tresărea de fericirea de a trăi. Pe o potecă plină de umbră și mister înaintează, însoțit de plânsurile și țipetele mumiilor, alaiul unei fete. În aceiași potecă, primise nu de mult, confuză și plină de roșată, destăinuirea unui fraged amor. Un ténér privește alaiul; ochii nu-l plâng, dar jalea e în inima lui. Tristul alaiu trece; el, șezând pe o piatră, stă nemișcat și-l urmărește cu ochii.

B. Florescu.

TIPURI DISPARUTE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IV

ISPRAVNICELUL

Acea ce este astăzi îngrijitorul de moșiă era înainte vreme isprăvnicelul, cu osebire că îngrijitorul de moșiă de astăzi este ori grec, ori neamț, ori cine mai știe ce lighioană de neam, pe când, isprăvnicelul ce am pomenit în copilăria mea era Român neaoș, și se alegea în tot d'auna printre fruntașii satului, așa că mai nici o dată nu era țigoveț.

Isprăvnicelul pe care l'am pomenit în copilăria mea, se numea Ion, și era în slujba moșului meu, care avea o desăvârșită încredere într'ensul. Ion era un om mai mult nalt de cât scund, și can. de vr'o patru-zeci de ani. El îngrijea și de-ale moșiei și de-ale casei. Chitelar la pivnițele pline cu buți de vin ori de rachiu, nu clintea nici o dată din ele măcar un singur dram; în cât despre jignițele pline cu grâu, făină, porumb, malaiu, fasole, mazere și cu alte roade ale câmpului, de și erau lăsate tot pe mâna lui, el își îndeplinea și această sarcină cu aceeași frică a lui Dumnezeu și cu aceeași cinste și omenia către lucrul stăpânului.

1) Găsim între subiectele de tratat în versuri latinești ce ne dădea D. Aderer la Saint-Barbe, două frumoase aquarele, «Contrast» și «Copilul» pe care-l vom publica în numărul viitor.

Impotriva îngrijitorilor de moșii din ziua de azi, cari s'ar cam codesc, și încă cum se cade, la lucru mult, vremea a frumoasă a lui Ion-Isprăvnicelul, era vara, când munca este afară la câmp în toiul ei, și când abia ai vreme să îmbruci o bucătură, două, dacă te îndelețnicești cu căutarea pământului.

Și să l' ai fi văzut cu câtă bucurie privea el la pătulele, hambarele și jignițele ce se umpleau cu grâu ori cu porumb și cu orz, ai fi crezut că toate acele îmbelșugate roade sunt ale lui, iar nu ale stăpânului.

E adevărat că pe atunci stăpânii de moșii țineau la slugile muncitoare și credincioase, căci moșiile dimpreună cu locuitorii de pe ele, rămăneau pe atunci în aceeași casă, scoborând din neam în neam, așa că, stăpânii lor nu erau aceea ce sunt astăzi cea mai mare parte.

O singură dată îmi aduc aminte să se fi supărat moșu-meu pe Isprăvnicelul său :

Era tocmai în vremea culesului prunelor ; și Dumnezeu trimisese în vara aceea o bine-cuvântată mană esta toate ale pământului. Eram copil ca de vre-o șapte ani, adar nu voi uita nici o dată grămezile de prune, ce se strângeau sub fiecare pom și cari mergeau crescând, căci băieții și fetelile veneau mereu cu postăvile încărcate, și părea că prunăria n' o so se mai sfârșească de cules, fiind că da în anul acela roade înduite.

Moșu-meu se bucura mult, și, pe când bunică-mea rămăsese ca să îngrijească de rostul casei, colindând aci prin argeaua ce răsuna de patru rezboaie puse în mișcare, aci prin cuhnia în care se pregăteau lăpturile, zmântăturile și unturile obicnuite la țară, el se coborise la povarna din vale.

Ion o pășise însă de data aceea, fiind-că detese zi după zi dregerea vaselor povernei, și, dupe cum îmi spusese mai târziu, supărarea moșu-meu i se păruse cu atât mai mare cu cât o întâmpina pentru întâia oară.

Dar, toate trec..., și astăzi ei dorm câte-și trei la umbra bisericuței, ce albește din depărtare pe albia frumoasei văi a Amărăzii: Moșu-meu într' același mormânt cu bunică-mea, iar credinciosul Isprăvnicel lângă dâșii!

Și astăzi acea înflorită moșie înțelenește și intră pe mâini streine.... Am revăzut câmpiile, odinioară roditori de atâtea bucate, triști și coperiți de mărăcinii, vesela prunăria prin care m' am jucat de atâtea ori copil, părăginită și cu pomii uscați pe jumătate;

pivnița, ce gema de greutatea bușilor, deșeartă; argeaua, ce răsună de sgomotul a patru răsboaie în mișcare, schimbată în staul de vite;... și pretutindenți, jale și păraginare: pânze de păiajenți și iarbă de-a ruinei!!!...

Căci vremea Isprăvnicilor trecuse și venise timpul Ingrijitorilor!...

Al. A. Macedonski.

Curs de analiză Critică

I.

POEMA LEVANTE SI CALAVRYTA

A fost un ciudat obiceiul la noi în țară care din nenorocire există încă: El constă din a spune că o poezie e bună sau rea, fără a se arăta însă de cât în treacăt, pentru ce. Cauza este că criticii noștri nu și-au dat nici o dată osteneala de a aprofunda prin cercetări serioase, care sunt defectuositățile ce-i face a găsi cutare scriere rea, sau, care merite îi fac de a găsi pe alta bună. Firește că dintr'o asemenea condamnabilă ușurință, nici scriitorii, nici cititorii, nu au putut trage nici un profit. Noi ne propunem prin acest curs a inaugura o nouă eră și e de prisos a spune că vom fi imparțiali, căci avem pe public judecător.

Vom vorbi în acest d'ânteu capitol despre poezia ce am publicat în numărul trecut, însoțită de grațioase și meritate elogiuri ce comitetul ziarului a făcut autorului.

Dér tocmai pentru cuvântul că „*Literatorul*“ a prodigat elogiuri acestui poet, voim să arătam chiar în începutul cursului nostru, pentru ce i s'au dat acele elogiuri și cât sunt de meritate. Nu vom lipsi negreșit de a pune în evidență și mărăcinii pe cari tînărul, lezne ar fi putut să și escludă din compunerea unei ghirlande care conține atâtea frumoase flori.

Să vor găsi unii, citind această analiză, să zică cum că, ce am dat cu o mână voiam să luăm cu alta. Dér să vor găsi și spirite nepasionate care să pretuiască modul nostru de a lăuda cu maturitate, întemeiând fie-care laudă și cercetând fie-care defectuositate. „*Literatorul*“, rupe dér cu acest sistem învechit; Când a zis că o poezie e admirabilă, el va pune și în vedere pentru ce i-a dat acest calificativ, și, sperăm că și alte ziare vor găsi bun a ne urma pe această cale, când va fi vorba să laude. Întrebarea care nasce acum, este: *Pentru ce să se poată zice despre o scriere că e admirabilă, trebuie oare să nu se aștepte nimic de combătut?* Nu, de sigur, vom răspunde noi, și, poezia lui Diuliu Zan-

firescu, este cea mai bună dovadă despre această: Ea este admirabilă de și nu e scutită de unele părți mai slabe și de unele defectuoziități de versificațiune.

Cel d'ânteu merit al acesteii poezii este că este scrisă pe șese-spre-zece silabe, fără ca lungimea versurilor s'o facă ostenitoare, și ne-armonioasă. Acest lucru este rar, și poetul, fiă dintr'o urechiă muzicală deosebită. fiă din instinct, a reușit pe deplin. A făcut din versul de șese-spre-zece silabe atât de greu de mănuit, un vers armonios ca cele de două-spre-zece, și, mărturisesc că a trebuit ca să număr silabele ca să mă conving că nu este un *Alexandrin*.

Ca dovadă de ce dicem eată însuși începutul poemei:

„Voï ce 'n fața mea tăcute, mari ruini de amintire,
„Inălțați ziduri știrbite, triste resturi de mărire,
„Vorbiți, spuneți, ce e timpul, voi care-ați purtat pe umeri
„Veacuri mari ca vecinicia, anii ce nu mai poți să 'i numeri!”

Patru versuri numai, și în ele pe lângă armoniă, pe lângă corectitudine de versificațiune, pe lângă rime invinse ca de exemplu *umeri*, împerechiată cu *numeri*, apoi și o cugetare adâncă, una din acele cugetări care face parte dintre elementele ce compun stilul numit *sublim*.

În adevăr, cui putea să se adreseze poetul mai nemerit pentru ca să întrebe să 'i spuie *ce e timpul*, de cât acelor *mari ruini de amintire care înalță tăcute în fața sa niște ziduri știrbite, triste rămășițe de mărire?*... Apoi, ce imagine mai înaltă și mai frumoasă putea să întrebuițeze de cât de a pune pe umerii acelor *rămășițe a timpurilor vechi, veacurile mari ca vecinicia și anii ce nu mai poți să 'i numeri?*... Cu ce pute să compare veacurile de cât cu *mărimea vecinicieii?*...

La urmă trecând la timpuri mai moderni, zice:

„Spune, Zante, unde 'i timpul când Byron în linișcire,
„Pe-ale mării tale valuri dorul său și 'l legăna,.....
„Ș'ale vântului suspine, când nebuna sa iubire
„Cu suspine le'ngăna?”

Despre versificațiă n'avem de zis nimic: Rimele sunt bogate. Ne place a vedea pe *legăna* rimat cu *ingăna*, și, noi, cari încă de mult am scris despre rimele în *a* și prin alte ziare, am avut mai multe asemenea ocaziuni de a constata că n'am predicat în deșert: Nu tot ast-fel ne putem mulțumi și cu ideia conținută în aceste versuri:

..... „când Byron în linișcire
„Pe ale mării tale valuri dorul său și 'l legăna“...

Firește că este o fericită inspirațiune de a reaminti pe Byron în Grecia și n'am avea nimic de zis dacă poetul n'ar fi însoțit *dorul pe care Byron și 'l legăna pe mările de la Zante*, cu calificativul de *în liniștire*.

Să ne ierte poetu!... Dacă Byron își legăna dorul. — și putea prea bine să și 'l legene pe acele mări, — apoi, fie acest *dor* durere, să însemneze amor, nu și 'l putea legăna în *linișcire*;... în nelinișce da; în *linișcire* însă, nic o dată.

Să trecem însă mai departe cu speranță că poetul, va fi, de astă-zî înainte, mai ne-linișcit în momentele sale de *dor*.

„Misolonghi unde'î vremea când pe zidurile tale
 „Surizînd mureau toți Grecii ca eroii din povești?
 „Unde's sfintele morminte după adormita vale
 „Ce opreau cu-ale lor umbre pe drumet în a sa cale?
 „Unde'î Botzaris eroul?... — Misolonghi, unde ești?“

Ce glorioasă reamintire și cât entuziasm în aceste versuri! Cine nu cunoaște apărarea acestei cetăți?... În adevăr, *mureau toți grecii cu zîmbetul pe buze ca eroii din povești*. Comparațiunile lui Duiliu Zamfirescu sunt toate frumoase și ies din cercul comparațiilor vulgare, dér aceasta: *ca eroii din povești*, dă cu deosebire forță versului mai ales că vine după emistihul: *Surizînd mureau toți Grecii*. Ceea ce mai adaugă la frumusețea comparațiunii de care vorbim este calificativul de: *surizînd*, asociat cu: *mureau toți grecii ca eroii din povești*.

Păcat că trebuie să regretăm că în versurile citate mai sus, poetul, mănâncă gratis, patru litere de la: *sunt*, lăsând numai 's cea ce devine și ne armonios de oare-ce este urmat de un alt s și anume d'acela de la: *sfintele morminte*. Eată și exemplul:

„Unde's sfintele morminte după adormita vale?“

Am zis că d. Zamfirescu n'avea trebuință să mănânce literele de la *sunt*, pentru cuvîntul că *sunt* nici nu 'și avea locul subînțelegîndu-se din versurile de mai sus. Ast-fel, d-sa, putea să zică:

„Misolonghi unde'î vremea când pe zidurile tale
 „Surizînd mureau toți grecii ca eroii din povești?
 „Unde, sfintele morminte după adormita vale?... etc

Să ne oprim însă puțin ca să ne întrebăm dacă, valea de la Misolonghi e bine calificată prin: *adormita*.

Un versificator ordinar ar fi pus un calificativ oare-care, fără să se întrebe de ce 'l pune, și numai ca să iasă versul: putea să zică: *înflorita vale, tainica, încântătoare, etc. etc.*

Zamfirescu a pus însă *adormita*, și, bine a făcut. Il felicităm despre aceasta. Calificativul conține o cugetare adîncă și delicat exprimată; el nu e pus numai ca să fiă!... Da; *adormita vale*, pentru că astfel trebuieșce să se califice valea unei cetăți dispărute, valea Misolonghi, care răsuna de zgomotul tunurilor, de strigăte eroice, de zalele cailor, de fulgerele pușcilor, de vaietele murinzilor și de țipetele de disperare ale femeilor!... *Adormită* este în adevăr, astă-zî, acea vale de sânge și de gloriă, acea vale, despre ale cărei morminte chiar Zamfirescu se întrebă: *unde sunt?...*

Dér să urmăm:

„Unde, sfintele morminte după adormita vale
 „Ce opreau cu-ale lor umbre pe drumet în a sa cale?
 „Unde, Botzaris eroul?... — Misolonghi unde ești?“

Eliziunea de la: *cu-ale lor umbre*, e rea și Ț recomandăm citirea regulilor ce am pus în numerile trecute asupra eliziunei. Întrebarea: *Unde Ț Botzaris eroul?.. e frumoasă atât prin sine Țnsă-Țși cât și prin faptul că ne reamintește că acel erou celebru era Român!...* Întrebarea: *Misolonghi unde ești?...* venind imediat după întrebarea d'ânteiȚ devine de o frumusețe și mai mare.

Cine răspunde Țnsă la aceste întrebări:

„Vântul singur îmi răspunde: „tot pe lumeȚ trecător“

„Iar pe mare eco strigă prins d'un val spumegător:

„E trecător,... e trecător!“

Asupra acestor versuri avem multe de zis. Mai ȚnteiȚ găsim admirabil ca la întrebările ce Țși-a pus poetul, seȚ răspunde vântul, și Țncă, spre a culmina, seȚ șoptească: *tot pe lumeȚ trecător;...* Adevăr vechiu cât lumea, și tot într'o vreme, banal d'er sublim ori de câte ori e bine întrebuințat. Versul ce urmează e o consecință naturală: *Ecoul aceluȚ răspuns vibrează dus d'un val spumegător și repetă: E trecător!...*

D'er cum se poate vor zice poetașii seȚși permită d. Zamfirescu se rupă astfel măsura versului:

„Iar pe mare echo strigă prins d'un val spumegător:

„E trecător,... E trecător!“

Și în adevăr că aceasta ar fi cu desăvârșire ne-permis, dacă n'ar fi permis tot ce e frumos, căci ruperea măsurii versului devine aici, Țnsăși prin aceasta, demnă de admirațiune. *E trecător,... e trecător!* aruncat ast-fel pe hărtia și ca la întâmplare, formează un fel de molatică rostogolire ca și a valului spumegător de care par'că Ț vedem lăsând se scape din armonioșele sale cute, ecoul acestor cuvinte: *E trecător!...*

Nu credem că nici autorul, care e Țncă tȚnăr, s'a gândit un moment când Țși-a scris poema sa, se producă efectul ce rezultă din ruperea măsurii versului la locul menționat. Țnsă meritul seȚ, este oare mai mic pentru aceasta? Efectul ce a ajuns se producă devenea el mai admirabil dacă. se gȚndea cu dinadinsul ca se Țl facă a rezulta?... Și apoiȚ nu este oare, un mare merit deja, numai faptul că a cutezat, se se atingă de măsură versului seȚ?... Corneille scria versuri fără se Țși dea seamă în urmă cum le-a putut scrie. Le scria ast-fel pentru că așa Ț dicta inspirațiunea. Un singur lucru am putea se obiectăm d-luȚ Zamfirescu asupra versului citat deja:

„Iar pe mare echo strigă prins d'un val spumegător“...

Accastă obiecțiune este asupra luȚ prins care, ni se pare, cam impropriu pentru a exprima ceea ce voiește. Ar fi trebuit se zică: *purtat*, sau chiar i s'a fi permis se zică: *dus*.

(Va urma)

Al. A. Macedonski.

SGARCITUL

Comedie Chineză

D-l Naudet, traducătorul lui Plautiu, a dat în notele sële o escelintă analiză a acestei comedii chineze.

O reproducem.

Titlul conține 'deja, o sentință de morală : Khan-tsièn-nu, sclavul avuțiilor ce păstrează, adică Sgărcitul.

Acțiunea este dublă ; dezvoltarea caracterului formează un epizod al fabulei principale, care este despărțită în două părți între care faptul epizodic este ca încadrat.

Intr'un prolog, care s'ar putea considera ca un act de expunere, Tcheu-yong, simplu bacalaureat, conversează cu nevastă-sa despre proiectul sêu de a merge în capitală să ia parte la concursul deschis pentru toți literații ; vrea să obție un grad superior, și prin mijlocul acestui grad, o slujbă care să-l pue în putință de a-și repara starea cheltuită de tatăl sêu. Femeia i arată copilașul lor, și-l întreabă dacă nu crede bun ca fiul să nu fie despărțit de tatăl sêu. Tata consimte la cererea umilă a nevestei sële ; îngroapă tot aurul ce posedă, pentru a-l regăsi la întoarcerea sa, și familia pleacă mai avuți în speranțe de cât în banî.

Inceputul primului act ne transportă în regiunile ceresci. Zeul templului muntelui sacru, Ling-ku-heu, vine să ne spuie numirile și calitățile sële, să ne arate genealogia sa. De și cam lăudăros, acest zeu este onest și consciințos.

„ Zeii nu se lasă, ne ăice ei, să fie corupți de tămăea și de darurile celor răi. ”

Emitte această opiniune vorbindu-ne d'un ștregar, Ku-jin, care se prezintă în toate zilele în templu, plângându-se de zeii și de oamenii, și nu încetează de a osteni pe zeu prin rugăciunile sële. De sigur va veni și azi.

Ne scoborâm din cer pe pământ, în templul lui Ling-ku-heu. Ku-jin se află deja în templu, blestemându-și soarta ; fără avere, fără talent, e redus a servi pe zidari, a le duce apa și varul. Ce mizerie ! n'are nici cu ce să cumpere nițică tămăe. Va oferi zeilor nițel pământ. Dacă zeul i va acorda oareși care stare, va întreține călugări cu cheltuiala sa, va da milă sërăcilor, va zidi templuri, va repara drumurile și punțile, va îngriji de orfanî, va alina durerile văduvelor și bătrânilor. Genul omenesc ar ajunge la perfecțiune dac'am fi tot ce promitem de a fi când vrem să obținem ce-va. Vorbind, se simte căzând de osteneală și adoarme.

Ling-ku-heu i apare în vis, și 'l însciințează că îndeplinirea cererilor sële depinde de zeul fericirii, care este chemat. Dar Ku-jin n'are a se bucura de întelnire la început, căci zeul fericirii i aruncă vina că este nerespectuos către părinții sעי, nemilos către cei-l'alți oameni, a fost avut altă dată în vința sa dântăi ; nenorocii n'au vădu de la dânsul de cât mutre și ocări. Atât de mare e setea de banî la asemenea oameni în cât de ar vedea un ban de aramă în

fundul unei căldări cu unt-de-lemn fierbinte ar pune mâna în căldare ca să-l ia. Ku-jin încearcă a se îndrepta în fața zeului, a-l potoli mânia. În fine, după o lungă convorbire amestecată cu arii, care conține sentințe grave de un stil de tot înalt în contra extravagantiilor celor avuți și moravurilor desgustătoare ale sgârșiților zeul muntelui sacru se lasă a fi îmblânzit, și intercede chiar pe lângă zeul fericirii în favoarea cerșetorului. Zeul fericirii, mai mult învins de cât convins, face ca mulți : acordă importanțăii cea ce n'ar trebui să aparție de cât meritului. Cartea cea eternă e deschisă, în care stă scrișcă un om de almintrelea cinstit a format un singur gând rău care s'a mărit într'un torent de crime, și-l face vrednic de o aspră pedepsă.

Avuțiile s'ele i vor fi reluate, și Ku-jin se va bucura de dênsele în timp de două-zeci de ani. Ce veselie ! Dar liberalitatea zeilor nu schimbă inima celui rău. Toate făgăduințele de viață frumoasă ce făcea zeilor spre'a ademeni, sunt uitate. N'are în gând de cât haine frumoase, trăsuri strălucite, plăceri și mese.

Zeiș se retrag ; visul se sfârșesce. Ku-jin deșteptat nu poate crede în el, și merge să termine zidul început.

În intervalul între primul act și al doilea, metamorfoza s'a făcut. Vedem un apartament care anunță avuție ; persoana care este în el ne spune că se nu mesce Cin-te-fu, că este secretarul stăpânului casei ; că acest om, altă dată slugă de zidar se află de o dată, nu se scie cum, posesor a unei mari averi ; că durerea lui e că nu are copii 1), că a însărcinat pe Cin-te-fu să-i cumpere unul, când în tîrg s'eu în stradă va da de un părinte care se vrea să-l ajute în împlinirea comisiunii s'ele.

Scena se schimbă. Pe teatrul chinez, aceste schimbări sunt tot atât de frecvente cât și de lesnicioase : ele nu cer un mecanism complicat. Actorul se mulțumește de a spune în ce loc ne transportăm cu gândul. Acum cărciumarul și deschide prăvălia ; spune în taină publicului că are în pivniță o sută de buți, din care două-zeci conțin ceva care s'omână mai mult a oțet de cât a vin. Cărciumarul are aci un rol care se aseamănă cu al bucătarilor lui Plautiu ; prin glumele s'ele face pe spectatorul să rîză de d'ensul. Dar în fond, e mai bun de cât se arată. Dacă oțrăvesce pe mușterii s'ei, este cel puțin milos pentru s'eracii, din evlavie către zei.

Sosește un nenorocit călător care tereșce după d'ensul pe femea sa, pe copilul s'eu, osteniți, tremurânzi de frig, morți de foame și de osteneală. Este Tcheu-yong, care, revine din capitală unde a căzut la examen. Comoara i-a fost desgropată în timpul lipșirii s'ele ; n'are altă scăpare de cât compătimirea rudelor s'ele, la care merge. Negustorul îl primește cu grațiozitate, 'l invită a se reîmbărbăta cu câte-va cecși de vin ; tocmai turnase trei deschizendu-și prăvălia, av'end în gând a le oferi primului s'erac care se va ar'eta, cu scopul ca această milă, plăcută

1) Ori-ce Chinez trebuie să aibă copii care să-l aducă onorurile divine, după moarte, ast-fel cum cere religiunea spiritelor.

zeilor, să-î fie spre fericire... Nevasta și fiul nenorocitului au și ei parte la binefacerile lui.

La vederea acestui copil i trece prin cap o bună tocmire. Ar vrea ei oare să-și vînză copilul unui proprietar avut? Bacalaureatul se consultă cu nevastă-sa; propunerea e primită, cu toate că copilul plînge și se roagă de dînsii. Cin-te-fu e chemat pe loc și duce pe bacalaureat cu fiul său la Ku-jin.

În acest moment Ku-jin e singur și după obiceiul teatrului chinez, ne spune într'un monolog foarte întins, tot ce-l privește.

De când a găsit comoara ce zeii i-au destăinuit'o, a zidit case cari seamănă a palate, a deschis un biuro de împrumuturi pe amaneturi, o magazie de făină, alta de unt-de-lemn, alta de vin. Aceste diferite ramuri ale avuției fac să curgă în lăzile sêle un riu nesecat de aur și de argint. Pe uscat, posedă câmpii imense, pe apă vase încărcate de mărfuri; o mulțime de oameni poartă pe capul lor saci argint care sunt ale lui. El nu mai e acum sormanul Ku-jin, ci o lume întregă salută cu respect pe boerul Ku-jin.

Cu toate astea el ne mărturisește că nu se poate hotări a cheltui nici chiar un ban; dacă i se cere să cheltuască o piesă de argint, pare că 'î smulg nervurile din corp. Are dar reputația de a fi sgârceitul sgârceiților. Dar el nu bagă în seamă asemenea vorbe.

Boerul Ku-jin seamănă nițel cu sgârceitul lui Orațiu, și cu al lui Destouches, care a copiat pe Orațiu; ride de șucrături, când revede lada sa de bani.

I se aduce bacalaureatul și fiul său. Copilul i place. Il ia, și bacalaureatul, care și mărturisește mizeria, e gonit cu rușine.

„Dați afară pe cerșetorul ăsta, că-mi umple de murdăria casa!“

Bacalaureatul se plînge; i se dă bastoane. Secretarul Cin-te-fu, om bun și demn de un alt patron, reconduce pe nenorocitul bacalaureat consolându-l și promițându-i sprijinul său.

„Retrage-te, prietene, și nu zi nimic. Omul ăsta este fără inimă și nemilos ca toți avuții.“

Cin-te-fu este cel care raționează în această comedie, și se găsește pus aci de autor ca Megador lângă Euclion, spre a face cenzura sgârceției prin acțiunile sêle mai mult încă de cât prin vorbele sêle.

Când sgârceitul e singur cu secretarul său, 'l pune să scrie un contract de vînzare pe care i-l dictează; comică invențiune ca și tratatul parazitului lui Diabol în Asinaria. Dar Romanii nu erau de cât copii în șicană pe lângă Chinezii, dacă judecăm după acest exemplu:

„Acel care se leagă prin acest contract este Ceu bacalaureatul. Neavînd bani și nici un mijloc de traiu, el dorește să vînză pe cutare, propriul său fiu, în vîr-tă de atîți ani, unui avut proprietar, numit respectabilul Ku-jin, care este onorat cu titlul de yuen-wai. „Știm toți că ai stare mare; e destul de a pune titlul de yuen-wai. Pentru ce să mai adăogăm *avut proprietar*? — Ce! vreți oare să-mi dați lecțiuni, Cin-te-fu? Oare nu sunț

un avut proprietar? Ce! sunt oare vr'un cerșetor? Da, da, avut proprietar să puț, avut proprietar. Vei scrii, în dosul contractului că o dată toameala făcută, cine se va da îndărăt, va plăti o mie de piese de argint. — Am scris. Dar ce sumă i vei da pentru copil? — Nu te îngriji de asta. Sunt atât de avut, în cât nu va putea nici odată cheltui banii pe care Ț-aș face să curgă plóc pe densusul, dac'aș vrea, făcând numai să trosnească degetul meu cel mic.“

(va urma)

B. Florescu.

REVISTA THEATRALA

În săptămâna asta am avut o reprezentare a Curcanilor și concertul de adio al D-șoarei Elena Theodorini. Concertul avea patru părți. În partea primă, după uvertura lui Guillaume Tell, D-ra Theodorini a escutat *Aria Giuvaerelor* din Faust, *Știi tu de ce*, romanță de A. Blaremburg, și *Gondoletta* lui Alessandri. Musica romanței este de Carrini și a Gondolettei de Ventura.

În partea a IV-a a concertului, după Srenada Română de Braga, în care D. D. Hübsch și Ratti au făcut acompaniamentul, D-ra Theodorini a cântat anteuil, acompaniată de D-nu Caireti duetul din Traviata; ne-a mai cântat *Rapelle-toi* de Musset cu musica de Ștefănescu și în fine romanța din opera Ebreca.

Din toate proverbele antice cel care ne place mai mult este: Non sutor ultra crepidam; cismarul să nu trecă de botină. Noi care avem ura criticilor improvisați fără știrea lui D-zei, nu vrem a-l imita dându-ne de critic musical. Metoda cum se fac asemenea critice de cei care nu știu nici ce este o notă, o știm și noi, dar nu ne vom servi de ea. Vom spune numai că Teatrul era plin și că toți au simțit inima lor mândră că România a produs o asemenea artistă. Observăm că numărul cantatricelor crește dar că talente ca al D-șoarei Theodorini, ca al D-șoarei Assan, sunt rare în numărul acesta al cantatricelor. Cu D. Caireti trebuie iară-și să ne mândrim, căci este un școlar al Conservatorului nostru. D. Caireti a fost viu aplaudat, dar a fost enthusiasm pentru D-ra Theodorini. În afară de buchete, cununii, porumbel, au sburat în public și versuri, atât române cât și franceze. Cele române sunt subsemnate „Lyra română“. Le reproducem aci numai și numai pentru că sînt un omagiu către iubita noastră diva:

Din imperiul armoniei unde-al îngerilor chor
Prin cântare serafină vibră plin de duioșă,
Ne-a venit o voce dulce, o suavă melodiă,
A cântat Theodorini ca'ntr'un vis fermecător!

Tot așa în primă-veră ascultând plină de dor,
Vesela privighetoare ce natura reinviă,
Inima se 'nduioșează și amorul se 'mlădiă'
Către ferma fericirii îndreptând pe muritor.

Mândră fică-a Olteniei, adorată cântăreață,
Cu-a ta artă majestoasă ne-ai purtat printr'altă vieță
Și-ai adus o mare fală scumpei noastre Români.

Ați te ducă, ne dăci adio, dar sublima amintire
Nu ne va lăsa o clipă fără de dor și de iubire
Aceptând cu nerăbdare ora ca să ne revii.

Nu felicităm pe sympaticii noștri confrăți de însușirea acestor versuri. Autorul a făcut bine de a păstrat anonymul. Dar ne pare rău că nu știm cine a făcut versurile franceze care urmescă :

Puisque l'heure a sonné, puisque tu dois partir,
Puisque cette soirée est pour nous la dernière,
Une dernière fois laisse-nous t'applaudir,
Puis reprends en chantant ta brillante carrière.

Confiante en toi-même, en l'art, en l'avenir,
Suis ta route, elle est belle, et ta patrie est fière,
Lorsque l'heure a sonné, lorsque tu dois partir,
De saluer encor ta gloire printanière.

Quand tu seras là-bas, sous le ciel d'Italie,
Que nos bravos émus, comme un doux souvenir,
Rappellent à ton coeur les soirs de Roumanie;
Tu trouveras partout des lauriers à cueillir,
Mais c'est ici qu'on t'aime, ô fille d'Olténie,
C'est ici qu'on t'attend, et qu'il faut revenir.

Acest sonet e frumos. Bănuese că e de tine, Damé. Dac'am ghicit, complimentele mele. Primească d-ra Teodorini și al nostru omagiu și via urare ce facem ca, în mijlocul triumfurilor ce o așteaptă, să ne permită a ne bucura din când în când aplaudând-o. Cerem și noi părțicia noastră de soare.

După o mulțumire maestrilor Carini, Ștefănescu și mai ales Ventura, trecem la celelalte părți ale concertului. Ele se compunea de *Bunul Odinioară* (Le bonhomme Jadis de Henri Murger) tradusă de D-nu G. Manolescu, și jucată de D-nu Millo, D-nu G. Manolescu și D-na Romanescu, — și de *Sentinelă Română*, de Alessandri, recitată de D-nu G. Manolescu, cu un acompaniament melodramatic foarte frumos, de d. Ștefănescu.

Ne pare rău că n'avem a felicita pe D-nu Manolescu de traducerea sa. Chiar titlu este greșit: *Bunul odinioară* nu însemnează nimic în românește, și *bunul* nu traduce pe *bonhomme*. Asta ne reamintește că am uitat să spunem că titlul „Ruinele arendașii” este oabsurditate. *Arendășia* e o meserie nu un loc. După titlu, te aștepți să vezi nenorocirile unui arendaș nefericit, fiind că anul n'a fost bun pentru bucate. D-nu Millo a jucat cu talentul său eunoscut. Ați observat câtă înduioșire știe să pue în unele fraze? În acest rol, ne-a reamintit minunatul mod

cum știe să emoționeze publicul în *Barbu Lăutaru*. Cu toate acestea, ne vom permite o critică asupra unei singure fraze. A făcut D-nu Millo să predomine oarecum accentul comie asupra accentului de induioșare în frazele în care a zis (n'avem textul sub ochi) că nimic nu probează mai bine amorul tinărului de cât aceste cămăși și batiste. Această mică critică, pe care nu a făcut-o generalitatea publicului, nu ne-a stricat într'un nimic marea plăcere ce am simțit, farmecul sub care ne-a ținut. D-nu Millo a fost foarte bine secondat de D-na Romanescu și de D-nu Manolescu. D-na Romanescu a dat o probă mai mult de talentul său. A exprimat foarte bine neliniștea în micul său monolog; a jucat foarte bine scena care urmează cu Octav, ne-a dat o adevărată copilă amoretată, care are turburarea primului amor. Bravo! încă un succes la activul D-téle. Rolul D-lui Manolescu era mult mai lesne. D-sa l'a executat cu mult talent.

Apropo de D-nu Manolescu, sunt silit a reveni asupra ultimei mele reviste. Mi s'a obiectat că rolul lui George în *La Closerie des Genêts* este de tot pasiv, și că nu actorul a fost rece, ci enșu-și rolul este rece. Nu mă unesc cu această idee. Antéiu rămâne adevărată fraza mea: „În situațiunea sa desperată, el se întrebă prea liniștit: Ce să fac?” Și apoi e de observat că George e un om de pasiune: s'a însurat cu o aventurieră, rezistând părintelui său; apoi, însurat, a sedus pe Luiza. N'am simțit în d. Manolescu nici pasiunea sea pentru Luiza, nici caracterul pasionat al lui George.

D-nu Gatinaux a făcut un mare neajuns D-lui Millo. Nu s'a jucat la timp aria violonului, atât de importantă în acest act, ast-fel că numai talentul D-lui Millo a scăpat situația, și numai din respect pentru D-sa n'a protestat publicul. Ni s'a zis că greșeala a provenit din faptul că nu s'a făcut repetiție generală. E un trist obicei într'adevăr, și nu înțelegem cum directorul scenei permite să nu se facă. Dar mic, public, ce-mi pasă de cauză? O asemenea greșală mă dă dreptul de a zice: său ai făcut-o dinadins, D-le Gâtinaux, și atunci ești culpabil și meriți să fii dat afară, său ai făcut-o din incapacitate, ș'atunci dă-ți demisia cât mai e timp. Și nu numai această greșală avem în pasivul d-téle. Ne mai plângem că lași, în mijlocul unei drame, capete curioase să easă de pe culise pe scenă.

Să ne ocupăm acum de D-nu Manolescu, în *Sentinela Română*. D-sa a fost aplaudat, și cu drept cuvânt. Dar se permite gustului nostru cel greu să-l facă oare-și care observări. Spre a fi mai bine înțeles, să ne permită o anecdotă. Profesorul meu, autorul Regnier, m'a dus să ved o dramă care recita fabule din ale lui Lafontaine.

Dama începe :

Deux pigeons s'aimaient d'amour tendre.

spunând acest vers cu o afecțiune de induioșare. Pe loc Regnier mi șopti la urechie : „*Nous verrons comment elle se soutiendra!*” D-sa nu se susținu, căci ajunse natural a pune un ton fals. Crezi oare că ai început destul de natural? Oare nu asta e cauza că ai pus un ton fals pe *vulturii*. Studiază-te, D-le Manolescu, să faci să dispere ideea versu-

lui din spiritul auditorului. Ai simțiminte de exprimat. Dacă simț versul, dispăre din mine simțimântul căci nu mi l'ai inspirat, tocmai fiind că n'ai știut să disimulezi versul. Permite-mi să-ți spuî că une-orî chiar ai cântat. Pausa a fost prea mare înainte de faimosul „ Vie! ” cea ce face să pearză această vorbă jumătate din frumusețea sa. Studiază-te să puî tocmai accentul ce trebue. Une orî ai fost aproape, dar numai aproape de accentul cel adevărat al simțimântului ce aveai să exprimi. Aceste fie zise, fără a nega nici greutatea sarcinei ce luaseși, nici talentul ce l'ai arătat în cele mai multe părți.

B. Florescu.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΛΑΓΡΑΦΟΝ

Precum am anunțat, *Telegraful* a publicat în No. de la 12 și 13 corent, faimoasa critică. Ne pare rău că critica nu merită o polemică cu noi, căci articolul acela are tendinți politice care sunt streine literaturii. Discuțați-ne, dar discuțați-ne cu gust literar, iar nu cu pasiuni de partidă. Ne vom mulțumi a zice că a rupe un vers dintr'o strofă spre a-și crea ocaziunea de a face insinuări murdare prin fraze în două perî, este a-și mânji condeiu și ziarul în care se scrie. A insinua că un lucru e furat, e lezne; a-l proba e mai greu. În mod inconștient, autorul recunoaște poetului, o universalitate pe care nu noi o vom nega; Timpul va desemna, fie-cărui scriitor treapta sa în erarhia literară. Iar de *pașiune* numai un critic ca acela nu scrie pășune.

Erată

Numeroase greșeli s'au strecurat în numărul al patrulea : 1-a în poezia D-lui Zamfirescu la pag. 51 în loc de

Vin din stupi să se îmbete pe un sîn deschis de soare,
să se citească : *deschis de floare*.

La al douăilea vers după acesta :

Să aspire adierea răcoroasă, dulce-a sării.
trebuie : *dulce-a sării*.

Iar la pagina 52, la paragraful care începe cu vorba *Seara*, s'a trecut al 3-lea vers :

Seara, de-ar trăi pe lume într'o gingașă făptură
N'ar avea un ochiu mai lănged, o mai rumenită gură,
N'ar avea mai negru părul, fruntea mai cugetătoare,
Zîmbetul mai mort pe buze, buza mai tainuitoare...

La al 4-lea vers după acestea în loc de *Iar cât doru'i* să se citească : *Iu cât doru'i*.

2. În bucata : *Cele două etăți*, p. 58 s'a trecut un rând.

Restabilim frasa : Păște dar frumoasă tinerete, treci majestoasă și încă puternică în a doua limită a existenței sale, la bătrânețe, căci această.. etc.